

MŰVÉSZETEK: VIZUÁLIS KULTÚRA

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

(1–4. évfolyam)

BEVEZETŐ CÉLOK ÉS FELADATOK

A vizuális kultúra tanításának célja: hozzásegíteni a tanulókat a látható világ jelenségei, valamint a sajátos képi közlések, vizuális művészeti alkotások mélyebb átéléséhez, értelmezéséhez. Továbbá célja azon képességek, készségek fejlesztése, ismeretek átadása, amelyek a vizuális kommunikáció magasabb szintű műveléséhez, a látható világ használatához, alakításához, a kreativitás fejlesztéséhez szükségesek.

A vizuális kultúra tanítása a *rajz és vizuális kultúra* tantárgy keretében valósul meg. Ez a stúdium céljait és tematikáját illetően nem azonos a korábbi képzőművészet-centrikus rajztanítással. A vizuális kultúra nem csupán a „magas kultúra” körébe tartozó építészettel, képző-, illetve iparművészzel foglalkozik, figyelme kiterjed a kultúra minden, vizuálisan érzékelhető területére. Ez azonban nem egyszerűen „témagyarapodást”, bővített tananyagú rajztanítást jelent, hanem egy új szemléletet is feltételez: a „köznapi vizualitás” jelenségei ugyanis nem értelmezhetők, értékelhetők a kizárólag hagyományos műelemző módszereket alkalmazó, hagyományos esztétikai normákra épülő megközelítésekkel.

A *vizuális kultúra* tanítása során törekedni kell a megfelelő arányok kialakítására a kultúra köznapi vizuális jelenségeinek kritikai feldolgozása, valamint a művészetet a gyerek nevelésének középpontjába állító művészeti nevelés között. Helyes, ha az órai tevékenységek egyaránt kapcsolódnak művészi alkotásokhoz és a mindennapi élet megnyilvánulásaihoz. Eltérő vonásaik mellett mindkettőnek célja a kritikai gondolkodás fejlesztése, az esztétikai fogékonyság, a fantázia fokozása. Mindkettő hozzájárul az észlelés érzékenységének, a kifejezés árnyaltságának fejlesztéséhez.

A vizuális kultúra tanításának fontos feladata az esztétikai nevelés. Ez azonban nem azonos a kötelező esztétikai normák sulykolásával. Az esztétikai nevelés feladata az érzékelés érzékenységének fokozása, a világ gazdagságának felfedeztetése; ízlésbeli kérdésekben nem mutat követendő irányt, választási lehetőségeket kínál, felhívja a figyelmet az ízlés társadalmi-kulturális beágyazottságára, segít tudatosítani a tanulókat saját ízlésítéleteit.

Különös figyelmet kell fordítani ezért a tanítást segítő műalkotások kiválasztására. Legfontosabb szempont a pozitív pedagógiai attitűd: olyan képeket, alkotásokat kell válogatni, amelyeknek egy-egy esztétikai rendszeren belül vannak vitathatatlan értékei. (E tekintetben segítségül szolgálhat az érettségi kötelező képanyaga.) Azt kell szem előtt tartani, hogy a tanulás a gyarapodást szolgálja, örömet okozzon és ne szorongások, előítéletek kialakulásához vezessen, ahogyan a negatív példák, a tiltások, a kategorikus esztétikai ítéletek. Már a kezdetektől a

változatosságra kell törekedni a műfajok, a témák, a művészi felfogások, a színvilág vagy az anyagalakítás stb. tekintetében, ezáltal is segítő a tanulók esztétikai preferenciáinak tudatosítását.

Mivel a vizuális nevelés köre a továbbiakban nem korlátozódik a művészetekre, lehetőség nyílik arra, hogy a rajzóra a mai élethez közelebb kerüljön. A jelenhez kapcsolódáson azonban nem kizárólag a köznapi vizualitással vagy a populáris műfajokkal való foglalkozást kell érteni. Fontos, hogy a kortárs művészet értékei már a legelső osztálytól minél gyakrabban szerepeljenek, szerves részét képezzék a tanításnak. A vizuális-művészeti nevelés, amely kizárólag a múlt értékeit tartja szem előtt, óhatatlanul elidegeníti a fiatalokat saját koruktól. (Ezt az a kronologikus művészettörténet-tanítási gyakorlat is táplálja, amely folytán a gyerekek a mai művészetről csak 8. osztályban tanulnak először.) A tanításnak hozzá kell segítenie a tanulókat a mai élet értékeinek felismeréséhez, megbecsüléséhez, gyarapításához. Fontos annak megértése, hogy a múlt művészetének tanulása nem öncél, a kultúra folytonosságának felismerése segíti a mai kulturális jelenségek megértését végső soron önmagunk megismerését.

A vizuális nevelésnek sajátos lehetősége a teljességre törekvés, az a természetesen adódó lehetőség, hogy a tanulók gyakorlati tevékenységeiben a különböző helyekről származó élmények, ismeretek összekapcsolódjanak, hogy megvalósuljon a szellemi és gyakorlati (manuális) tevékenységek egysége. A helyes arányokat tartó tanítás pedig egységben láttatja a múlt és a jelen értékeit, a hagyomány és az újítás kapcsolatáról a diákok gyakorlati, élményszerű tapasztalatokat szereznek. A vizuális kultúra tanítása nagymértékben hozzájárulhat a nemzeti kulturális identitás megerősödéséhez, amelyben fontos szerepe van a hazai vizuális kultúránk mai és múltbeli értékei, népművészeti hagyományai ismeretének. A közös kultúra ismerete mellett az összetartozás érzését azok a tanítási módszerek is segítik, amelyek a toleranciát, a kooperációra való hajlandóságot és képességet fejlesztik.

A vizuális nevelés különösen sokat tehet az önállóság, az alkotó magatartás kialakítása terén. Ez nem elsősorban az alkotó jellegű pályákra való felkészítés szempontjából fontos – épp ellenkezőleg: a játékos, alkotó légkör, az élményszerű tapasztalatok, motiváló feladatok nagy segítséget jelenthetnek az átlagos vagy éppen tanulási problémákkal küzdő diákok számára. Az itt folyó tevékenységek révén erősödhet önismeretük, önbecsülésük, problémamegoldó és koncentrációképességük, ami nyilvánvalóan pozitív hatással lehet egyéb tanulmányaikra is.

A tantárgyban rejlő sajátos lehetőségek érvényesüléséhez a megfelelő tanítási módszerek megválasztása elengedhetetlen.

- A tantárgy csak akkor tudja céljait teljesíteni, ha megtartja *alkotó-gyakorlati* jellegét. A kreatív gyakorlati feladatok nem a „művész-pályára” vagy más szakterületekre való felkészítést szolgálják, hanem az elsajátítandó ismeretek mélyebb megértését, azon képességek hatékonyabb fejlesztését, amelyekre mindenkinek szüksége van ahhoz, hogy képes legyen saját életét önállóan alakítani (bár nyilván számos szakma legalapvetőbb ismereteit itt sajátítják el a tanulók). Még az olyan elméleti jellegű tananyagok tanítását, mint a művészettörténeti ismeretek is nagyban segíti, ha azokhoz kreatív-gyakorlati feladatok társulnak. Az *alkotói* és *befogadói* magatartás merev szétválasztása egyik oldal számára

sem előnyös: a műalkotások értelmezése, átélése ugyanis szintén tartalmaz alkotói elemeket (valójában a mű a befogadóban nyeri el végleges formáját), és a megfelelő színvonalú alkotáshoz ugyancsak elengedhetetlenek bizonyos elméleti ismeretek.

- Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az egyébként is szimultán hatású rajzói feladatok valódi *komplex* feladatok legyenek, hogy egyidejűleg minél több készség, képesség fejlesztését szolgálják, minél több ismeret átadását tegyék lehetővé.

- A hatékony vizuális nevelés fontos módszere a *játék*, a játékosság – és nem csupán a bevezető szakaszban.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. **Megismerő- és befogadóképesség** (közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása; ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás; kommunikációs képességek).
2. **Kreativitás** (alkotóképesség; problémamegoldó képesség).
3. **Önismeret, önértékelés, önszabályozás.**

A fejlesztés a korábbi ismeretanyagokra épül (kifejezés, képzőművészet; tárgy- és környezetkultúra; vizuális kommunikáció), ezekre alapozva kerül sor a fent említett képességek fejlesztésére. A fő fejlesztési célok és a témakörök is minden évfolyamon azonosak, de korosztálytól függően más-más részletei kerülnek előtérbe, eltérő konkrét formában, eltérő szinten jelennek meg. Ezt a spirális jelleget a tanítási programok készítésénél figyelembe kell venni.

A tantárgy sokirányú nyitottságának köszönhetően nagymértékben hozzájárul számos **kulcskompetencia** fejlesztéséhez.

A vizuális kultúra tanulási tartalmainak feldolgozása a szókincs gyarapodását szolgálja, segíti az árnyaltabb, pontosabb fogalmazást. Bár az anyanyelvi kompetenciát valamennyi anyanyelven oktatott tantárgy fejleszti, a vizuális kultúra tantárgy gyakori tevékenységi formája, a látvány, a kép, a téri helyzetek érzékletes leírására való törekvés, illetve a leírások visszafordítása a vizuális kifejezés, közlés „nyelvére”, különösen segíti a fogalmi és képi gondolkodás sajátosságainak megértését, az *anyanyelvi kommunikáció* fejlesztését. Az órai csoportos vagy projektfeladatok, a munkák közös értékelése ugyancsak fejlesztik a kommunikációs készséget, a *szocializációt*. A vizuális alkotásokkal kapcsolatos ismeretfeldolgozás, a különféle manuális tevékenységekhez kapcsolódó feladatmegoldások, kedvező feltételeket teremtenek az *önálló tanulás képességeinek* fejlesztéséhez.

A tantárgy, azon jellegzetessége, hogy a tanítás önállóságra készítető kreatív gyakorlati feladatokon keresztül történik, a feladatok komplexitása folytán pedig lehetőség nyílik a különböző helyekről származó élmények és ismeretek integrálására, nagyban segítheti a motiváció, a *kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia* kialakulását. A saját érdeklődésre építő vagy játékos feladatok ugyancsak fokozzák az aktivitást, a motivációt.

Az önállóan megoldott projektfeladatok a strukturált, logikus gondolkodást is fejlesztik, ami – bizonyos, kifejezetten a matematika körébe tartozó tematikák mellett – hozzájárul a *matematikai kompetencia* fejlesztéséhez is. A vizuális kultúra tanítása során a tantárgy foglalkozik az alapvetően nem vizuális jelenségek, minőségek, mennyiségek vizuális megjelenítésével (grafikonok, táblázatok stb. alkalmazásával), valamint a sík- és térmértani alakzatok jellegzetességeinek megismertetésével. A *digitális kompetencia* elmélyítéséhez nagymértékben hozzájárul, hogy a projektfeladatok során a tanulók használják a számítógépet információszerzésre, szövegszerkesztésre. A vizuális kommunikációs feladatok pedig gyakran kifejezetten számítógépes képszerkesztési, képalakítási alkalmazásokat kívánnak meg.

*Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése, a kulturális értékek megbecsülésére nevelés kifejezett feladata a vizuális kultúra tanításának. A művészeti ismeretek, a saját környezet vizuális kultúrájával való foglalkozás megalapozza és fejleszti a nemzeti és európai azonosságtudatot, a szociális érzékenységet, az egyetemes művészet megismertetése pedig – sok más mellett – a toleranciát. Ugyanakkor a kultúra értékeivel való találkozás, a különböző alkotási lehetőségek tevőleges kipróbálása jelentősen hozzájárul az *énkép*, az *önismeret* kialakulásához, a koncentrációképesség, az önszabályozás megalapozásához.*

1–4. évfolyam

Az általános iskola bevezető és kezdő szakaszában a vizuális kultúra tanulása alapvetően két célt szolgál: egyrészt a kezdeti motiváltság, az örömteli alkotás fenntartását, másrészt pedig a vizuális műveltség megalapozását.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor általában már – életkoruknak megfelelő szinten – használják a vizuális kifejezés eszközeit. Az első iskolai években mégsem ezek tudatosítása a tanító kiemelt feladata, hanem a változatos és a tanulók érdeklődését felkeltő játékos feladatokkal, új technikákkal, kifejezési módokkal a kifejezőképesség fejlesztése, a vizuális kommunikáció alapját képező ismeretek szinte észrevétlen átadása a játékos gyakorlati feladatokon keresztül.

Az életünket jelentősen befolyásoló média a rajz és vizuális kultúra tantárgy megkerülhetetlen problémaköre. A médianevelést célszerű már a bevezető szakaszban elkezdeni, ugyanis a média hatásainak a gyerekek már születésüktől ki vannak téve. Ezek feldolgozásához segítséget kell nyújtani, amire a vizuális nevelés óráin különösen jó lehetőség nyílik.

A vizuális kultúra tanítása természetes módon kínálja az együttműködést más művészetekkel és a más (pl. nyelvi vagy természettudományos alapú) tantárgyakkal. Erre az alsó tagozatban különösen jó lehetőség kínálkozik.

A bevezető szakaszban (1-2. osztály) a gyerekek életkori sajátosságaihoz alkalmazkodva a belső képek kialakulását segítő kifejezés, alkotás, valamint a tárgy- és környezetkultúra, tárgykészítés kerüljön túlsúlyba!

A kezdő szakaszban (3-4. osztály) növekedhet az elvontabb vizuális kommunikációt igénylő, a megfigyelőképességet, forma- és arányérzéklet fejlesztendő feladatok aránya – az önkifejezés megőrzésének ösztönzése mellett –, ösztönözve az egyre céltudatosabb vizuális megismerést is.

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	22 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	11 óra
3. Vizuális kommunikáció	4 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
<p>A közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása.</p> <p>A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.</p> <p>Az alkotóképesség fejlesztése.</p> <p>Az önismeret fejlesztése.</p> <p>A manuális készség fejlesztése.</p>	<p>Az átélt események, emlékek, érzelmek (pozitív és negatív), hangulatok kifejezése térben és síkon.</p> <p>Főszínek, mellékszínek.</p>	<p>Rajzolás különféle anyagok használatával.</p> <p>(Pl. Itt nyaraltunk, Szépet álmodtam, Fürdőszobánkban este, Nagymama mesél, Születésnapomon, Édesanyám velem,...)</p> <p>Évszakok, hangulatok.</p> <p>Beszélgetés a színekről.</p>
<p>A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.</p> <p>Az alkotóképesség fejlesztése.</p>	<p>Korábbi megfigyelések megjelenítése.</p>	<p>Családi (otthoni), óvodai, iskolai témák. Állatfigurák, emberek.</p> <p>Természeti ritmusok: nappalok, éjszakák, évszakok...</p>
<p>A motiváció fejlesztése.</p> <p>A közvetlen tapasztalatszerzés, az anyagokkal való érintkezés, az érzékelés érzékenységének fokozása.</p>	<p>Az érzékelés különböző formáinak (látás, tapintás, hallás, kinetikus stb.) kapcsolata.</p>	<p>Festés ujjal, ronggyal, szivaccsal, ecsetekkel.</p> <p>Különböző anyagok élményszerű megtapasztalása, az élmények szóbeli megfogalmazása.</p> <p>Új technikák kipróbálása.</p>
<p>Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.</p> <p>A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása.</p>	<p>Illusztrációk készítése.</p>	<p>Elképzelt események, versek, mesék képi kifejezései.</p> <p>Képzettársítások kiegészítésekkel.</p> <p>Történetek, versek, kitalált dolgok vizuális megjelenítése.</p> <p>Átélt, elképzelt vagy hallott esemény vizuális megjelenítése.</p> <p>Koncentráció: magyar, ének-zene.</p>

<p>A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása.</p> <p>Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása, tudatosítása az alkotó tevékenységekben.</p> <p>Ismeretszerzés.</p> <p>A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókinccs gazdagítása.</p> <p>A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.</p>	<p>Műalkotások, természeti látványok megfigyelése, leírása, esztétikai minőségük jellemzése.</p> <p>Beszélgetés műalkotásokról.</p>	<p>Utalások kompozíciós megoldásokra, téma, háttér, kiemelés mérettel, színnel.</p> <p>Részletek kiegészítése különféle anyagokkal, technikákkal.</p> <p>A részletek. Az egész. A látható és az elképzelhető. Tetszik, nem tetszik.</p>
<p>A beszédképesség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése.</p> <p>A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókinccs gazdagítása.</p>	<p>Közös verbális értékelés egymás alkotásainak megbeszélésével.</p>	<p>Véleménynyilvánítás kérdésekre adott válaszokból kiindulva.</p>
<p>A kooperáció fejlesztése.</p> <p>A kommunikáció fejlesztése.</p> <p>A beleélőképesség, a fantázia fejlesztése.</p>		<p>Dramatizált történet előadása közösen készített bábokkal.</p> <p>Koncentráció: dráma.</p>

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
<p>A megfigyelőképesség fejlesztése.</p> <p>A logikus gondolkodás fejlesztése.</p> <p>A beszédképesség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése</p>	<p>Tárgyaink, helyük.</p> <p>Felismerésük, formájuk, funkciójuk.</p> <p>Hétköznapi és művészi tárgyak.</p>	<p>Csoportosítások: konyhai eszköz, játék, öltözék, taneszköz stb.</p>
<p>A tanulási képesség fejlesztése.</p> <p>A megfigyelőképesség fejlesztése.</p> <p>A koncentráció fejlesztése.</p> <p>A manuális készség fejlesztése.</p>	<p>Papír, textil, agyag.</p>	<p>Játékok készítése tanítói bemutással, mintakövetéssel: papírból, textiltől, agyagból.</p>
<p>A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókinccs</p>	<p>Tárgyak térbeli viszonyai.</p>	<p>Tárgyak rendezgetésével kialakított térbeli kompozíciók.</p>

<p>gazdagítása.</p> <p>A tanulási képesség fejlesztése</p> <p>A megfigyelőképesség fejlesztése.</p> <p>A manuális készség fejlesztése.</p>		<p>Épületek téri viszonyainak, tulajdonságainak vizsgálata, rajzos megjelenítése.</p>
<p>Ismeretszerzés.</p> <p>A kreativitás fejlesztése.</p> <p>A manuális készség fejlesztése.</p>	<p>Jeles napok tárgyai.</p>	<p>Díszlet, textilminta, mintaterv készítése.</p>
<p>A kooperáció fejlesztése.</p>	<p>Terem berendezése.</p>	<p>Közös környezetalakítás, a gyerekek munkáinak elhelyezése.</p> <p>Közös kompozíció elkészítése. Önállóan alkotott tárgyak rendezése csoportmunkában.</p>
<p>A motiváció fejlesztése.</p> <p>A tanulási képesség fejlesztése.</p> <p>A manuális készség fejlesztése.</p> <p>Az alkotóképesség fejlesztése.</p> <p>Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.</p>	<p>Anyagok alakíthatósága.</p>	<p>Eszköz nélkül és kéziszerszámmal végzett anyagalakítás.</p> <p>Anyagalakítás képlékeny anyagokkal, edénykészítés szétnyomkodással, egyszerű kézi szerszámokkal.</p> <p>A kapott feladatok irányított és önálló értelmezése.</p> <p>Bizonyos munkafolyamatok, problémák tanári segítséggel történő megoldása.</p> <p>Részfeladatok önálló megoldása.</p>
<p>A fantázia fejlesztése.</p> <p>Az alkotóképesség fejlesztése.</p> <p>A manuális készség fejlesztése.</p> <p>Ismeretszerzés.</p>	<p>Anyagok átlényegítése</p> <p>Bábkészítés.</p>	<p>Bábtípusok használata, síkbáb, ujjbáb, tárgybáb készítése.</p> <p>Díszletek.</p> <p>Bábjátékok közösen.</p> <p>Síkbábok. Elöl-hátul nézet kialakításával, „körbejárható”, soknézetű tárgyak készítése.</p>
<p>Az alkotóképesség fejlesztése.</p> <p>A manuális készség fejlesztése. Ismeretszerzés.</p>	<p>Használati tárgyak.</p> <p>Lépték.</p>	<p>Használati tárgyak készítése játékoknak, a játékhoz.</p>
<p>A tanulási képesség fejlesztése.</p> <p>A manuális készség fejlesztése.</p>	<p>Tárgydíszítés.</p> <p>Egyforma – nem egyforma.</p>	<p>Díszített tárgyak nézegetése.</p> <p>Véleménynyilvánítás kérdésekre adott válaszokból kiindulva.</p> <p>Egyszerű tárgyak (pl. papírdoboz, füzetborító) azonosítást is segítő díszítése.</p>
<p>A tanulási képesség fejlesztése.</p> <p>A manuális készség fejlesztése.</p>	<p>Origami.</p>	<p>Munkafolyamatok tanári segítséggel történő megoldása.</p> <p>Részfeladatok önálló megoldása.</p>

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Vizuális ritmusok. A hang-kép kapcsolatának megjelenítése.	Egyszerű, színes formák kivágása, elhelyezése, rögzítése síkon. Tárgyak rendezgetésével, visszatérő forma- és színritmusok. Tapsolás, kopogás ritmusának vizuális megjelenítése. Koncentráció: ének-zene.
Belső képzetek gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Modell utáni ábrázolás erős érzelmi kötődés alapján.	Személyes tárgyak (pl. játékaim, a szobám) megfigyelés alapján történő megjelenítése. A megfigyelt tárgyak megszemélyesítése rajzban, festményben.
A motiváció fejlesztése. A kooperáció fejlesztése. A kifejezőképesség fejlesztése.	Testnyelv.	Gesztusok, pantomim szituációs játékokkal, fotók nézegetésével. Az emberi gesztusok értelmezése. Koncentráció: dráma.
A tanulási képesség fejlesztése. Ismeretszerzés. A manuális készség fejlesztése.	Jelek, jelzések.	Piktogramok: tankönyvi jelzések, utasítások képi megjelenései. Óvodai jelek, iskolai jelek. Táblák iskolába menet útközben. Egyszerű közlő ábrák értelmezése, készítése.
A térbeli tájékozódás fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Térbeli tájékozódás.	Beszélgetés rajzos megjelenítéssel: Emlékezetes objektumok az iskola környékén, az utcán iskolába menet. Az én padom az osztályban. Hová vezet a folyosó? Tájékozódás a lakóhelyen és annak környékén.

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	17 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	16 óra
3. Vizuális kommunikáció	4 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Nyomhagyások Nyomatok készítése.	Terüldíszek készítése papírdúccal, krumplinyomdával. Nyomatás talált tárgyakkal, természeti formákkal. A tárgykultúrában is használható nyomódúcok mintáinak tervezése.
Belső képzetek gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Képzettársításon alapuló rajzi játékok.	Adott papírfoltok kiegészítése lényekké –papírapplikáció. Festékes tenyéryomok kiegészítése képpé, figurákká. Utóbbiak kivágása és felhasználása csoportmunkához, új, közös alkotáshoz. Mozgás: végtagok mozgathatósága jancsiszeggel.
Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. Az önismeret fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Személyes tartalmakat felvonultató kifejező alkotások készítése.	Különböző festészeti technikák megismertetése. A képek témája szorosan kapcsolódik a gyerekek mindennapi élményeihez, emlékeikhez (pl.: <i>Nyaraltunk!</i> , <i>Nagyienknál</i> , <i>A Balatonnál</i> , <i>A tengerparton</i>). Képes úti beszámolók készítése családi fényképek, magazinokból kivágott fotók és térképrészletek, önálló alkotások, gyűjtött tárgyak felhasználásával (kollázs, montázs, plakát jelleggel, nagy méretben is).
A közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása.	Műalkotások közös felfedezés, beszélgetések kapcsán.	Műalkotások csoportosítása témák szerint: tájkép, csendélet, arckép.

<p>A vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása, tudatosítása az alkotó tevékenységekben. Az ismeretszerzés fejlesztése.</p> <p>A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókinccs gazdagítása.</p> <p>A megfigyelőképesség fejlesztése.</p>	<p>Árnyaltabb vizuális minőségek megjelenítése: színárnyalatok, vonalvastagságok, vonal, folt és színritmusok.</p>	<p>A természeti látványok kincsestára otthonról hozott fényképek és műalkotások nézegetésével, egymás elé tárásával, személyes élménybeszámolókkal.</p> <p>A látott művek által inspirált képek festése.</p>
<p>A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása. A vizuális, esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása, tudatosítása az alkotótevékenységekben. Ismeretszerzés. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókinccs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.</p>	<p>Plasztikai alapfogalmak, szobor és dombormű közötti különbségek. Modellről készített plasztikai művek összevetése.</p>	<p>Műalkotások nézegetése képeken (vagy ha van ilyen, a környező épületek szobrászati díszjeinek megtekintése). Egy tömbből mintázott, többfigurás körplasztika készítése agyagból (Anyóka mesét mond kis unokáinak, Medvemama kicsinyével).</p>
<p>Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.</p>	<p>Többfigurás kompozíciók.</p>	<p>Szerepjáték, drámajáték. Dombormű készítése. (Pl. Édesanyámmal, Édesapám és én, A kiscicánk, Akváriumunk lakói.) Koncentráció: dráma.</p>
<p>Az alkotóképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása.</p>	<p>Illusztrációk készítése.</p>	<p>Karakteres mesehősök megjelenítése. A mi utcánk – közvetlen lakóhelyünk sajátosságai, szépségei. Kompozíciók síkban. Nagyméretű, csoportos művé összeállított egyedi munkák (pl. Környékünkön). Koncentráció: magyar.</p>

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A kooperáció fejlesztése. A térbeli tájékozódás fejlesztése.	Makettek, térbeli konstrukciók.	Terepasztal készítése csoportban játszható játékokhoz, környezetünk tereptárgyait idéző plasztikus elemekkel (Versenypálya, Akadálypálya az iskolaudvaron, Kedvenc játszóterünk).
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival. Az etikai normák iránti fogékonyság és az értékörző magatartás fejlesztése.	Különbőféle tárgyak formája, funkciója, eredete, kora.	Régi tárgyak otthon, régi konyhai eszközök keresése, gyűjtése, bemutatása az iskolában. „Ahány ház, annyi szokás”: ünnepi készülődés otthoni minták alapján, a társak közötti különbözőségek, érdekes, eltérő szokások megismerése az iskolában.
Az ismeretszerzés fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése. Vizuális–taktilis jelenségekkel kapcsolatos szókinccs gazdagítása. A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	A gyakorlati tevékenységekben használt technikák műveleti sorrendje. Anyagismeret: festékek viszonylatában: híg, sűrű. Az agyag halmazállapotai: képlékeny (gyúrható); bőrkemény (vájható), díszíthető (festhető, karcolható); csontszáraz (csiszolható, égethető).	Edények készítése agyagból: felrakással, üregesítéssel gyűrűs mintázóféval. Edénykészítés agyaglapokból: dobozedény. Formára (gipsz fél-gömbre) tapasztott agyagedény készítése. Edénykészítés agyagból cserép présformába (virágcserepbe) préselve. Agyaghurkákból felrakással figurális edény készítése. Díszítés: pecsételés természeti formákkal, és saját készítésű agyag- vagy gipszpecsételőkkel.
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományaival.	Formálás: funkcionálisan és díszítve. Figurális edények.	Használati és dísz tárgy különbözősége (anyag, forma, funkció). Díszítés formaredukcióval: motívumok megfigyeltetése a népművészet példáin. Motívumok tervezése természeti formákból kiindulva.
A manuális készség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Vizuális ritmusok a tárgydíszítmények köréből.	Lehetőségek: formával, pozitív-negatív foltokkal, mérettel, színnel, az ismétlődő elemek számával.
Ismeretszerzés. Az alkotóképesség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A manuális készség fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Viseletek, textil. Hétköznapi, ünnepi öltözet.	Síkbábok, ujjbábok, hengerbábok készítése. Kesztyűs bábok készítése textiltesttel, varrott vagy agyagból mintázott fejjel. Terménybábok készítése természetes formákkal. Kötözéses batiktechnika konyhai törülközőknek, rongybaba alapanyagának. Nemezelés: labda, gyűrű (az alapidarabok számtól és mérettől függően közös, csoportban játszható népi játékok tárgyaiként)

		is értelmet kaphatnak).
--	--	-------------------------

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A megfigyelőképesség fejlesztése. Az ábraolvasó képesség fejlesztése. A rajzi kifejezőképesség fejlesztése.	A megfigyelés utáni ábrázolások gyakorlati szerepének tudatosítása. A síkbeli ábrázolás elemei: a vonalfajták (egyeneselek, görbék, vékonyabbak, vastagabbak, határolók és felületkitöltők).	Egyszerű, vonalas magyarázó rajzok, szerelési útmutatók nézegetése, megbeszélése. Egyszerű vonalas magyarázó rajzok készítése (pl. Mit kell becsomagolni a kirándulásra?).
A kooperáció fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Testbeszéd és mimika.	Grimaszok és szerepek: egyszerű maszkok (pl. papírzacskók kifestésével) készítése adott mese dramatizálásához. Koncentráció: dráma.
A logikus gondolkodás fejlesztése. A kooperáció fejlesztése. A vizuális kommunikációs képesség fejlesztése.	Piktogramok csoportosítása.	Különböző típusú piktogramok gyűjtése, halmazokba rendezése. Saját piktogramjaink. Az osztály igényeinek felmérése. Projektfeladat. Egyszerű jelek tervezése, elkészítése és közös elhelyezése az osztályon belüli eszközök, anyagok rendszerezésének megkönnyítésére – csoportmunkában.

A FEJLESZTÉS VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

Képes korának megfelelő, felismerhető ábrázolást készíteni.

Képes az alkotótevékenységnek megfelelő, rendeltetésszerű és biztonságos anyag- és eszközhasználatra, a felszerelését önállóan rendben tartja.

A képalkotó tevékenységek közül képes legalább a személyes ént kifejező alkotások létrehozására.

Alkotótevékenysége és látványok, műalkotások szemlélése során képes néhány forma, szín, vonal, térbeli hely és irány használatára, illetve felismerésére.

Tisztában van a szobor, festmény, tárgy, épület közötti különbségekkel.

Képes látványok, műalkotások néhány perces szemlélésére.

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 15

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	22 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	11 óra
3. Vizuális kommunikáció	4 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A beszédképesség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése. A vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	A képmező. Kompozíció különféle formátumokban.	Személyes indíttatású témákról készített képek síkon. Az elhelyezés indoklása (pl. álló, fekvő téglalapon). A képmező formájának, állásának lehetséges módosítói, jellegzetességei, adott választás megfigyelése műalkotásokon, családi eseményekről készült fényképeken.
A vizuális művészeti szókincs gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Műalkotástechnikák: kő-, agyag-, bronzszobor, olajfestmény, akvarell.	Lehetőség szerint eredeti tárgyakon bemutatva. Ismeretek gazdagítása, a megismert műalkotások technikájának azonosítása.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása. A beszédképesség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése. A művészettel való élményszerű találkozás.	Az elbeszélő ábrázolás, a lényeges mozzanat kiemelésének képi eszközei.	Történetmesélés képekben. Illusztrációk, sorozatok, közös képeskönyvek készítése lapokból láncmesékhez. Időrend, fontossági sorrend, kiemelési választások képi eszközökkel. Beszélgetés képregényekről. Koncentráció: magyar. Egyetlen képbe sűrített történet a művészettörténet példái, középkori bestiáriumokból állatok életével példálózó ábrázolások, alkalmas fotók megtekintésével, beszélgetéssel.
A művészettel való élményszerű találkozás. A látvány élvezetének kialakítása.	Képzőművészeti élmény, műalkotás újraértelmezése – nem a	Személyes választás alapján, a művek részleteiből kibontakozó érzelmi hatásra építve önálló képek, szobrok alkotása (a főfigura

A vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	másolás szándékával.	gyerekkorból, a mellékszereplők mindennapjai elképzeléséből fakadó belső képek alapján). Kísérletek a képpel való azonosulás élményének felismertetésére.
Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs gazdagítása. Ismeretszerzés. A manuális készség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A vizuális memória fejlesztése.	A jellemző nézet és forma. Formaredukció, egyszerűsítés foltra, a felület betöltésének eszközei. A folt határai: körülhatároló és jelölővonalak.	Elöl- és oldalnézet megfigyeléssel, témába ágyazott képi kifejező feladatokkal. Pl. Eltévedt sünit találtunk az iskolaudvaron. (Kíváncsian figyelő gyereksereg hátulról.) Vízi madarak megfigyelése a tópartról. Az állatkerti látogatás mozzanatainak felelevenítése.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A rajzi kifejezőkészség fejlesztése.	Megfigyelés, modell alapján történő ábrázolás.	Virágtanulmányok (egyszerű, karakteres formák, pl. tulipánok). Feladatsorok a vizuális kommunikáció tanulságainak beépítésével.
A manuális készség fejlesztése. Közvetelen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Mozgás.	Kétfázisú mozdulatvariációk ceruzán felpöndörített lapon megelevenedő animáción (súlyemelő, ugrálókötelező, vadászó macska stb.).

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismerkedés a nemzeti és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományával. A manuális készség fejlesztése. A konstruálóképesség fejlesztése. Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókincs bővítése.	Tárgytervezés, tárgykészítés. Tárgyak funkciója. Alak, szín, minta, anyag.	Egyszerű tárgyalakotó folyamat: terv, elkészítés, használat (eredmény). Agyagedény készítése. Lapokból szabásminták, anyagszükséglet. Díszítés nyomhagyással. Figurális agyagedény (régifazekasedények összehasonlítása a maiakkal).
Tapasztalás útján szerzett ismeretek. A vizuális technikákkal kapcsolatos szókincs bővítése. A manuális készség fejlesztése.	Csomagolóanyagok, papírfajták. A papírmegmunkálás lehetőségei: nyomatok, kollázsok, papírmetszetek.	Csomagolóanyagok készítése a tárgyak elajándékozásához.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális memória fejlesztése. A beszédkészség, a szóbeli szövegalkotás képességének fejlesztése.	Lakásbelső.	Lakásbelső régen és ma, személyes élmények, idős emberek, különleges, érdekes otthonok, épületek.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása,	A tárgyak anyaga. Természetes és műanyagok.	Játékszerek régen és ma (néprajzi gyűjtemények, szabadtéri múzeumok berendezési tárgyai).

ismerkedés más népek korok kultúrájával, hagyományaival.		Különböző kultúrák játékszerei. Természetes anyagokból készíthető játékok. Anyaggyűjtés, anyagismeret, anyagszükséglet és -megmunkálás – játékkészítés.
--	--	---

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A kooperáció fejlesztése.	Növények környezetünkben.	Virágóra rajzolása, készítése Virágos növények ültetése közösen cserépbe vagy szabad földbe az iskolaudvaron. A rendezés: a növények egymás mellé ültetésének rendjét a virágok kinyílási sorrendje adja meg.
A vizuális kifejezéssel kapcsolatos szókinccs gyarapítása. A manuális készség fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése.	Formaredukció, foltredukció emlélmák készítéséhez.	Virágtanulmányaikat alapul véve foltredukcióval emlélmák készítése.
A vizuális memória fejlesztése. A térbeli tájékozódás fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Útvonalrajz. Kép és szöveg együttes alkalmazása.	Virágmotívumok felhasználásával meghívókártyák tervezése családtagoknak az osztályban rendezett eseményekre, útvonalterképek beépítésével az iskolát ritkán látogató meghívottak tájékozódásának megkönnyítésére, ábrákkal értelmezve a sarkalatos pontokat.

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
1. Kifejezés, alkotás	13 óra
2. Tárgy- és környezetkultúra	13 óra
3. Vizuális kommunikáció	11 óra

1. KIFEJEZÉS, ALKOTÁS

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókinccs gazdagítása. Az alkotóképesség fejlesztése.	Ellentétek: színkontraszt, vonal- kontraszt.	Összetett vizuális minőségek tárházának bővítése, használata kifejező jellegű alkotásokon.
Vizuális jelenségekkel kapcsolatos szókinccs gazdagítása. Az alkotóképesség fejlesztése. A kifejezőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése.	Kiemelések: Forma- és színminőségekkel, elhelyezéssel, mérettel, vonal- és feltminőségekkel, kontrasztokkal. Sötét-világos, hideg-meleg színek.	Egy ismert történet fordulópontjának megjelenítése, kiemelve a legfontosabb szereplőket forma- és színminőségekkel, elhelyezéssel, mérettel, vonal- és feltminőségekkel, kontrasztokkal. Sötét-világos, hideg-meleg színek. Koncentráció: magyar.
A vizuális kifejezés eszközeinek tudatosítása. Vizuális kifejezőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése.	Csendéletek. A képi komponálás. Szimmetria, egyensúly és feszültségkeltés.	A kifejező szándéka szerint választott vizuális elemek, eszközök, technikák. Színismeretek összefoglaló áttekintése: hideg-meleg vagy hőfokkontraszt, sötét-világos vagy fény-árnyék kontraszt, minőségi kontraszt (tiszta szín fehérrel való törésével), mennyiségi kontraszt (a színek képen belüli szerepeltetésében), kiegészítő vagy komplementer színkontraszt (vörös-zöld, kék-narancs, sárga-ibolya). A hattagú és a tizenkét tagú színek.
Ismeretszerzés. A megfigyelőképesség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése.	Művészeti technikák.	A technikák bemutatása lehetőség szerint valódi tárgyakon: falfestmény, fafaragás, zománc.
Az alkotóképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A verbális és vizuális kifejezés kapcsolatának tudatosítása.	Szépirodalmi illusztrációk készítése montázzsal.	Formaátírás, színváltozatok, képi megszemélyesítés montázzsal (különleges lények, különleges külsők). Koncentráció: magyar.

A vizuális kifejezés szókincsének gazdagítása. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.		
Az alkotóképesség fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A vizuális kifejezés szókincsének gazdagítása. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek.	Képzettársítások. Egyedi rajz, sokszorosítógrafika.	Bevezetés a grafika műfajaiba. Művészi példák nonfiguratív részleteinek továbbrajzolása. Tárgybábok tervezése használati tárgyak leképezéseinek felhasználásával.
A művészettel való élményszerű találkozás, a látvány élvezetének kialakítása. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése.	Műalkotások elemzése, tetszésnyilvánítás indoklása. Vizuális szimbólumok.	Természeti látványok, hétköznapi képek és természetet ábrázoló műalkotások. Alapvető vizuális szimbólumok. Különleges lények, melyek több lény tulajdonságait egyesítik: griff, sellő, szfinx, kentaur.
A belső képzetek gazdagítása. A megfigyelőképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A vizuális kifejezés szókincsének gazdagítása.	Tárgyak jellemző nézetei a térbeliség megfigyelésével. Lépték.	Világos alapon körbeforgatott állatszobrok megfigyelése, árnyékuk változása. Óriás leszek, Vonallá soványodom – árnyékkísérletek a napfényes iskolaudvaron, sportpályán. (A bábkészítéssel összefüggésben.)

2. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A konstruálóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése.	Bábkészítés.	Óriásbábok készítése papírból, egész alakos emberi figurák, túldimenzionált méretű, parányi lények (pl.: rovarok).
A kreativitás fejlesztése. Ismeretszerzés.	Ékszerkészítés.	Mi mindenből készülhet ékszer? – anyaglehetőségek az igazgyöngytől az elefántfűig. Jeltárgyak: karikagyűrű, párta, széki kalap stb.
A fantázia fejlesztése. Az alkotóképesség fejlesztése. A manuális készség fejlesztése. A nemzeti azonosságtudat tartalmának gazdagítása, ismer-	Egyéni igények, stílus és hagyomány.	Varázsserejű, sokfunkciós tárgyak készítése különleges küldetésekhez: mindent látó nagyító, távolbalátó sisak rostéllyal, útjelzők, iránytűk. Különböző kultúrák gyöngyfűzési, gyöngyszövési jellegzetességei. Lehetőségek: színnel, formával, számossággal operáló vizuális rit-

kedés más nemzetek és etnikai kisebbségek kultúrájával, néphagyományával. Az etikai normák iránti fogékonyság és az értékörző magatartás fejlesztése.		musok kialakítása a kétágú gyöngyfűzések egyéni útjain. Testékszerek, testfestések, divatjelenségek és ezek eredete.
A megfigyelőképesség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett ismeretek. A vizuális kifejezés szókincsének gyarapítása.	Az építészet kifejezőeszközei: méret, tömeg, tagoltság, anyag, környezet.	Természetes és organikus formák, valamint épületek megfigyelésével jellegzetes népi építészeti példák, épülettípusok. Agyagvár részeinek elkészítése páros, ill. csoportmunkában, a részek középkori várossá illesztése, terepviszonyok, tereptárgyak elhelyezése (lehetőleg külső térben). Rajzos épülettervek az agyagvárhoz.

3. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Fejlesztési feladatok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok
A kooperáció fejlesztése. A fantázia fejlesztése. A térbeli tájékozódás fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.	Térképrajzolás.	Külső térbe készített közös város térképe és továbbgondolása társasjátékká megadott szabályok alapján.
A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális memória fejlesztése. A beszédkészség, szóbeli szövegalkotás fejlesztése. Ismeretszerzés.	Plakát és betű. Kép és szöveg.	Példák a plakát történetéből. A figyelemfelkeltés eszközei a plakátokon. Beszélgetések a plakátokról: milyen típusai vannak (csak szöveges, kép és szöveg együtt, közérdekű plakátok – pl. eboltásra felhívás, kulturális hirdetések, árureklámok stb.). Melyik plakát kinek szól? (Ki a célközönség?)
A kooperáció fejlesztése. Az empátia fejlesztése. A megfigyelőképesség fejlesztése. A vizuális kifejezőképesség fejlesztése.	Tárgykészítést, új technikát bemutató ábrások értelmezése.	Egyszerűen kivitelezhető, alacsony eszközigényű munkák lépéseinek megfejtése és követése a kész tárgyig, páros munkában. Egymás tanítása magyarázó rajzok utasításainak kiegészítéseivel.

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI A 4. ÉVFOLYAM VÉGÉN

Életkorának megfelelően képes az alkotó, megfigyelésre, elemzésre vonatkozó feladatok értelmezésére.

Képes a tantervben meghatározott alkotási tevékenységek közül legalább a következőkre: élmény- és emlékkifejezés, illusztráció készítése; síkbáb és egyszerű jelmez készítése; egy tárgy modell utáni ábrázolása, jelek, ábrák készítése; egyszerű tárgyak alkotása.

Képes az újként megismert anyagok és eszközök tekintetében az alkotó tevékenységnek megfelelő, rendeltetésszerű és biztonságos anyag- és eszközhasználatra.

Alkotó tevékenysége során képes a legismertebb formák, színek, vonalak, térbeli helyek és irányok, illetve komponálási módok használatára, ezeket az ismereteket látványok, műalkotások olvasásába is be tudja építeni.

Felismeri a szobrászati, festészeti, tárgyművészeti, építészeti területek közötti különbségeket (pl. festészetben belül: arckép, csendélet, tájkép).

Korának megfelelően képes látványok, műalkotások néhány perces szemlélésére és megfigyeléseinek, gondolatainak, érzéseinek elmondására a tantervben meghatározott legfontosabb fogalmak használatával.

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A rajzói munka során kitüntetett szerepe van a tanulás folyamatát kísérő, a tanulók fejlődését segítő formatív értékelésnek, a biztatásnak, a fejlődést segítő kritikai észrevételeknek. Ez szinte kizárólag szóbeli, de a tanár gesztusai, mimikája is fontos tényező lehet. Lényeges, hogy a gyerekek megőrizzék a kezdeti motiváltságot, hogy örömteli legyen számukra az alkotás, hogy „játszva tanuljanak”. Jellemző a tantárgy értékelésére a formatív (fejlesztő) értékelési funkció.

Amire figyelünk, amit értékelünk az a szemlélet, a vizuális gondolkodás érési folyamata, és az alkotóképesség bontakozása. A vizuális nevelés tevékenységformái a szöveges értékelés szempontjából: a kifejezés, a tárgy és környezetkultúra, a vizuális kommunikáció, az anyag- és eszközhasználat technikai fejlődése. A gyermek az élményeiből táplálkozó kifejező képekben a személyiségét valósítja meg. Ezért ezek értékelésekor nem közös követelményekhez, hanem alkati sajátosságaihoz, fejlettségi szintjéhez tudunk viszonyítani. A tárgy- és környezetkultúra tevékenységi körében már több az oktatási feladat. A teljesítményben a funkcióra való alkalmasságot vizsgáljuk képi úton, illetve szóban is. A szóbeli értékelés általában a tanító feladata, de már a kezdeti szakaszban kérjük ki a tanulók véleményét is munkáikról. A vizuális kommunikáció képességének készségei nem csak a rajz tantárgyban alakulnak ki. Amikor bármely tantárgy ismereteinek átadása vizuális úton történik, akkor szükséges, hogy a visszamondás is képi (ábrázolásos, rajzos, ábrás) legyen. A megjelenítés készségének szintje jól látható.

A tanulói munka év végi szummatív értékelése a *munkafolyamat* (a fejlődés) és a „*végző produkció*” (az aktuális teljesítmény) alapján történhet. Az értékelés a tanuló aktuális teljesítményét, fejlettségét veti össze az elvárható, a kívánatos normákkal, fejlettségi kritériumokkal. Erre vonatkozóan a *továbbhaladás feltételei* adnak támpontot az értékelést végző tanítónak. Az értékelés akkor éri el célját, ha segíti a tanulókat a velük szemben támasztott követelmények megértésében, esetleges hibáik, hiányosságaik javításában, önmaguk fejlesztésében.

A TANULÁSHOZ SZÜKSÉGES TANESZKÖZÖK ÉS EGYÉB FELTÉTELEK

Rajztábla • rajzlap • grafitceruzák • akvarellfesték • tempera (vagy akril) festék • ecsetek • tus • rajztoll • filctoll • pittkréta • rajzszen • Fixatív • agyag • mintázófa • olló • papírvágó kés • papírragasztó • triplex karton • hullámkarton lemez • pauszpapír • vizes alapú linónyomó festék • festékező gumihenger.

Feltétlenül szükséges: Jól megvilágított (lehetőleg természetes fényel) tanterem, vízvétel lehetősége, elsötétítés lehetősége; az eszközök anyagok tárolásához zárható szekrény; diavetítő vagy projektor; az érettségi teljes képanyaga; művészeti könyvek, folyóiratok, diasorozatok.

Továbbá a lehetőségek függvényében: videolejátszó + monitor; digitális fényképezőgép, fényképezőgép-állvány, számítógép, printer, szkennel.